

Adroddiad i:	Y Pwyllgor Archwilio Partneriaethau
Dyddiad y Cyfarfod:	31 Ionawr 2013
Aelod Arweiniol / Swyddog:	Pennaeth Gwasanaethau Oedolion a Busnes
Awdur yr Adroddiad:	Swyddog Comisiynu (Gofalwyr)
Teitl:	Strategaeth Gwybodaeth ac Ymgynghoriad Gofalwyr Gogledd Cymru

---

1. Ynghylch beth mae'r adroddiad?

Mae'r adroddiad yn cyfeirio at weithredu Mesur Strategaethau Gofalwyr (Cymru) 2010 (y Mesur Gofalwyr) fel sy'n cael ei ddangos yn Strategaeth Gwybodaeth ac Ymgynghoriad Gofalwyr Gogledd Cymru 2012 – 2015 (y Strategaeth Ranbarthol – Atodiad 1)

Yn ogystal, mae'r adroddiad hefyd yn cynnwys **nodyn gwybodaeth** (Tudalen 4) mewn ymateb i ymholiad diweddar gan yr aelodau ynghylch llinell ffôn 24 awr yn rhoi cefnogaeth i Ofalwyr yn Sir Ddinbych.

2. Beth yw'r rheswm dros wneud yr adroddiad hwn?

Yn unol â gofynion y Mesur Gofalwyr, mae drafft terfynol y Strategaeth Ranbarthol wedi'i gymeradwyo gan Lywodraeth Cymru.

Mae gofyn erbyn hyn i bob un o chwe Awdurdod Lleol Gogledd Cymru archwilio a chymeradwyo'r Strategaeth Ranbarthol.

Mae'r adroddiad yn rhoi amlinelliad byr o sut y mae'r Strategaeth Ranbarthol yn talu sylw i ofynion y Mesur Gofalwyr.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Fod y Pwyllgor:

- 3.1 yn cefnogi Strategaeth Gwybodaeth ac Ymgynghoriad Gofalwyr Gogledd Cymru 2012 – 2015 a'r bartneriaeth gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a'r trydydd sector ar gyfer ei gweithredu.
- 3.2 Yn ystyried yr wybodaeth a gyflwynir ynghylch llinell 24 awr i gefnogi Gofalwyr ac yn cytuno fod y gwasanaethau sydd ar gael ar hyn o bryd yn ddigon i gyfarfod ag anghenion gofalwyr Sir Ddinbych.

4. Manylion yr adroddiad

Cafodd Rheoliadau Strategaethau Gofalwyr (Cymru) 2011 eu cymeradwyo gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ar 6 Rhagfyr 2011. Ar ôl hynny, cyhoeddwyd Mesur, Rheoliadau a Chanllawiau ar weithredu'r mesur i bob Bwrdd ac Ymddiriedolaeth Iechyd Lleol ac i'r Gwasanaethau Cymdeithasol (yr 'awdurdodau dynodedig') ym mis Ionawr 2012.

Dyma'r tro cyntaf i ddyletswyddau statudol ynghylch Gofalwyr gael eu gosod ar awdurdodau iechyd yng Nghymru.

Yn ei gyfarfod ar 9 Chwefror 2012, derbyniodd Pwyllgor Archwilio Partneriaethau Sir Ddinbych adroddiad yn amlinellu gofynion y Mesur Strategaethau Gofalwyr (Cymru) 2010 newydd, ac yn benodol y gofynion i gyhoeddi a gweithredu Strategaeth Gwybodaeth ac Ymgynghoriad rhanbarthol i Ofalwyr.

Mae Byrddau Iechyd Lleol yn cael eu dynodi fel yr 'awdurdod arweiniol' ar gyfer gweithredu Rheoliadau'r Mesur Gofalwyr.

Sefydlwyd Grŵp Strategol Arweiniol Gofalwyr Gogledd Cymru yn 2011 i ddatblygu'r Strategaeth Ranbarthol. Bydd yn parhau i gyfarfod ac yn gweithredu fel gweithgor partneriaeth i ddatblygu'r gwaith sy'n cael ei amlinellu yn y Strategaeth Ranbarthol. Yn ogystal, mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr wedi sefydlu Bwrdd Prosiect Mesur Strategaethau Gofalwyr (Cymru) i archwilio gwaith Grŵp Strategol Arweiniol Gofalwyr Gogledd Cymru ac i ddarparu cyngor a sicrwydd i'r Bwrdd Iechyd ei fod yn cyfarfod â'i gyfrifoldebau mewn perthynas â'r Mesur Gofalwyr. Mae'r Bwrdd yn cynnwys cynrychiolaeth o awdurdodau lleol a'r trydydd sector.

Wrth gymeradwyo'r Strategaeth Ranbarthol, daeth Llywodraeth Cymru i'r casgliad fod hon yn "Strategaeth ragweithiol yn canolbwyntio'n dda ar ganlyniadau ac, yn sail iddi, mae meddwl clir ynghylch ffyrdd eraill o'u cyflawni. Mae'r Strategaeth yn dangos partneriaeth waith gref rhwng y Bwrdd Iechyd, y chwe Awdurdod Lleol a sefydliadau'r Trydydd Sector".

Roedd, fodd bynnag, rai meysydd lle gellir gwella. Roedd y rhain yn cynnwys bod angen pennod ar wahân ar gyfer gofalwyr ifanc (yn ôl gofyn y Canllawiau); cryfhau rhai o'r Gweithrediadau Allweddol ar gyfer Blwyddyn 3, yn enwedig y rhai ar hyfforddi staff a gofalwr; a datgan sut y bydd y Strategaeth yn berthnasol i gymunedau Du a Lleiafrifol Ethnig a grwpiau eraill gyda nodweddion gwarchoddedig. Mae angen cryfhau elfen iechyd meddwl y Strategaeth hefyd (roedd hwn yn wendid ar draws y Strategaethau ar y cyfan ac mae Llywodraeth Cymru'n edrych ar ffyrdd o gefnogi'r Byrddau Iechyd ynghylch hyn).

Amcanion allweddol y Strategaeth Ranbarthol yw:

- Bydd holl bobl broffesiynol y Gwasanaeth Iechyd a'r awdurdod lleol yn dod yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau mewn perthynas â'r Mesur Gofalwyr trwy godi ymwybyddiaeth a hyfforddi staff pan ddaw'r cyfle.
- Bydd gofalwyr yn cael eu nodi ar y cyfle cynharaf.
- Bydd gofalwyr yn cael digon o wybodaeth, a hynny mewn da bryd, yn ôl eu hanghenion.

- Pan fo claf yn atal cydsyniad, bydd gofalwyr yn derbyn cymaint o wybodaeth ag y gellir ei rhannu heb dorri cyfrinachedd claf er mwyn eu galluogi ymgymryd â'u swyddogaeth o ofalu'n ddiogel.
- Hysbysir pob gofalwr am eu hawl i asesiad annibynnol o'u hanghenion cefnogi fel gofalwr.
- Bydd gan ofalwyr ran, fel arfer, yn yr holl broses o gymryd penderfyniad ynghylch rheoli gofal.
- Bydd staff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yn gallu cyfeirio gofalwyr a nodir at sefydliadau cefnogi gofalwyr.

Er mwyn cyfarfod â'r amcanion hyn, mae'r Strategaeth Ranbarthol yn cynnwys gweithrediadau allweddol mewn perthynas â:

- Nodi a Chyfeirio Gofalwyr
- Asesiadau o Anghenion Gofalwyr
- Darparu gwybodaeth
- Cyfathrebu ac ymgynghori â Gofalwyr
- Hyfforddi Staff a Hyfforddi Gofalwyr
- Monitro effaith y Mesur Gofalwyr

5. Sut y bydd y penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae'r dyletswyddau strategol sy'n cael eu gosod ar y bwrdd iechyd gan y Mesur Gofalwyr yn talu sylw i faterion demograffig o ran y nifer cynyddol o unigolion sy'n ymgymryd â'r rôl gofalu, yn enwedig mewn perthynas â chefnogi poblogaeth sy'n heneiddio. Hefyd, bydd mwy o gefnogaeth i Ofalwyr Ifanc o gymorth i ateb yr anghenion sydd yn Strategaeth Gofalwyr Ifanc Sir Ddinbych, gyda chyfraniad Addysg fel partner allweddol.

Mae Cynllun Mawr Sir Ddinbych yn datgan y bydd yn cefnogi datblygu'r Strategaeth Ranbarthol, ac yn cefnogi gwaith y Strategaeth. Bydd datblygu'r Strategaeth Ranbarthol hefyd yn cyfrannu at y mesurau perfformiad sydd yn y Cynllun Mawr o ran nifer y Gofalwyr a nodwyd ac a aseswyd. Fel y nodir yn 6 isod, fodd bynnag, bydd yn bwysig monitro effaith hyn ar y gwasanaethau a gomisiynir yn Sir Ddinbych.

6. Beth fydd y gost a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Bydd y dyraniadau canlynol ar gael i Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr i gefnogi gweithredu'r strategaeth ranbarthol ar draws Gogledd Cymru:

Ebrill 2012 £97,436

Diwedd 2012 £97,436 + £18,559 - i gefnogi darparu'r bennod 'Gofalwyr Ifanc' y strategaethau.

Bydd y dyraniad cyntaf i'r byrddau iechyd ac awdurdodau lleol ar gyfer costau hyfforddi a chodi ymwybyddiaeth ymysg staff perthnasol i sicrhau eu bod yn gyfarwydd â holl agweddau'r Mesur newydd. Bydd peth o'r arian yn cael ei ddefnyddio i ariannu swydd Cydlynnydd Mesur Gofalwyr ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr er mwyn gweithredu'r Cynllun Gweithredu Strategaeth Ranbarthol.

Mae effaith y Mesur newydd yn debyg o olygu cynnydd yn y nifer o Ofalwyr sy'n cael eu nodi a'u cyfeirio ar gyfer asesiad statudol gan yr awdurdod lleol.

Ni ellir rhagweld effaith nodi gofalwyr yn gynharach, felly bydd yn rhaid cadw llygad i weld a fydd cynnydd yn nifer y cyfeiriadau ac a fydd hynny'n effeithio ar allu'r gwasanaethau i ddygymod â'r cynnydd yn y dyfodol.

7. Pa ymgynghori a wnaed?

Ymgynghorwyd ar ddatblygiad y Strategaeth Ranbarthol trwy'r fforymau a'r rhwydweithiau Gofalwyr presennol, a chafodd hynny ei gydlynu gan Grŵp Strategol Arweiniol Gofalwyr Gogledd Cymru. Bydd ymgynghori gyda Gofalwyr a chynrychiolwyr o'r trydydd sector yn parhau wrth weithredu'r Strategaeth Ranbarthol.

8. Datganiad y Prif Swyddog Ariannol

Dylai costau gweithredu strategaethau'r Cyngor gael eu cadw o fewn y cyllid sydd ar gael. Dylid dal i ystyried effeithiau, o ran gwasanaeth ac arian, o weithredu'r strategaethau.

9. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Fel y nodwyd o'r blaen, y risgiau i'r awdurdod yw methu â chyfarfod â'r gofyn am geisiadau am asesiadau statudol ar gyfer Gofalwr ac â'r gofyn am y gwasanaethau rydyn ni'n eu comisiynu i Ofalwyr. Mae'n bwysig felly, fod hyn yn cael ei fonitro'n ofalus a bod dewisiadau eraill ynghylch cynnal yr asesiadau'n cael eu hystyried ar y cyd gydag iechyd.

10. NODYN ER GWYBODAETH: Llinell Cefnogi Gofalwyr 24 Awr

Mae Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol Oedolion Sir Ddinbych yn comisiynu gwasanaethau cefnogi gofalwyr gan chwe sefydliad lleol y trydydd sector. Mae tri o'r rhain, NEWCIS, y Gymdeithas Alzheimers a Hafal, yn darparu gwybodaeth a chefnogaeth un i un i ofalwyr yn bennaf. Yn gyffredinol, mae'r gwasanaethau hyn yn gweithredu rhwng 9.00am a 5.00 pm o ddydd Llun tan ddydd Gwener.

Y brif linell gymorth 24 awr ar gyfer Cymru yw **C.A.L.L. (Llinell Gyngor a Gwranddo Gymunedol)**. Gwasanaeth yn cael ei ariannu gan Lywodraeth Cymru yw hwn sy'n cynnig cefnogaeth emosiynol, gwybodaeth a llenyddiaeth ar lechyd Meddwl a materion cysylltiedig i bobl Cymru ac mae hyn yn cynnwys cefnogaeth i ofalwyr. Mae ystadegau'r gwasanaeth hwn yn dangos y daeth 1713 o alwadau oddi wrth drigolion Sir Ddinbych yn 2012. Mae'n anodd, fodd bynnag, dadansoddi faint o'r galwadau oedd oddi wrth Ofalwyr.

Yn fwy penodol, mae **Llinell Gymorth Dementia Cymru** (yn gweithredu o dan C.A.L.L.) yn cynnig cymorth emosiynol i unrhyw un, o unrhyw oedran, sy'n gofalu am rywun gyda Dementia ac, yn ogystal, i aelodau eraill y teulu neu i gyfeillion. Yn 2012, daeth 35 galwad oddi wrth drigolion Sir Ddinbych.

Mae manylion y gwasanaethau hyn yn cael eu hyrwyddo'n eang yn Sir Ddinbych ac yn cael eu cynnwys ym Mhecyn Gwybodaeth i Ofalwyr Sir Ddinbych. Bydd datblygu

Strategaeth Ranbarthol hefyd o help i hyrwyddo'r gwasanaethau cefnogi hyn i Ofalwyr a nodir gan staff iechyd.

Dangosodd ymholiadau a wnaed ynghylch costau rhedeg llinell gymorth 24 y byddai'n costio tua £100,000 bob blwyddyn. Bydd angen gwaith manylach i asesu faint fyddai'n debyg o ddefnyddio gwasanaeth lleol, sirol, ond byddai'n anodd cyfiawnhau cymaint o fuddsoddiad o gofio fod yna wasanaethau ar gael, er ar lefel genedlaethol. Mae Pecyn Gwybodaeth Gofalwyr Sir Ddinbych yn dechrau cael ei adolygu fis Ionawr 2013. Gellid ystyried hyrwyddo'r llinellau ffôn presennol fel rhan o'r adolygiad.

Swyddog Cyswllt: Swyddog Comisiynu (Gofalwyr) Ffôn : 01824 706658

